

INOVAČNÉ POLITIKY INNOVATION POLICIES

prof. Ing. Jozef Mihók, PhD.
doc. Ing. Ľubomír Jahnátek, PhD.
TU v Košiciach
jozef.mihok@tuke.sk

Abstrakt

Inovačná politika je novo formulovaná a aktualizovaná vo všetkých vyspelých a novo rozvíjajúcich sa štátoch. Príspevok analyzuje aktuálne znaky inovačných politik USA a Japonska. Špecifikuje inovačnú stratégiu SR do roku 2013 a ciele jej realizácie prostredníctvom operačných programov.

Kľúčové slová: Inovačná politika, inovačná stratégia Slovenska

Abstract

The innovation policy is newly formulated and continuously updated in all advanced and newly evolving countries. The article analyzes the current attributes of the innovation policies of USA and Japan. There is specified the innovation strategy of Slovak republic by the year 2013 and main goals of its realization by the means of operational programs.

Key words: Innovation policy, innovation strategy of Slovak republic

ÚVOD

Inovačná politika je súbor politických opatrení na zvýšenie množstva a efektívnosti inovačných aktivít, ktorými sú tvorba a adaptácia nových, alebo zlepšených produktov, procesov, alebo služieb (European Commission, 2000).

Špecifiká inovačnej a podnikateľskej politiky

V súčasnosti dochádza k integrácii inovačnej a podnikateľskej politiky.

Inovačná politika sa zameriava na generovanie nových poznatkov, zvyšovanie efektívnosti investícií pre inovácie, stimulovanie podnikateľského sektoru na transformácie poznatkov do nových výrobkov a procesov, a rozširovanie inovácií formou sieťovej spolupráce.

Podnikateľská politika sa zameriava na vytváranie vhodného prostredia a podporné systémy pre vznik nových firiem a rozvoj existujúcich firiem.

Rozdiely medzi inovačnou a podnikateľskou politikou vyplývajú z nasledovných faktorov:

- rozdielni aktéri tvorby a realizácie politik,
 - rozdielne kritéria výsledkov,
 - inovácie majú základné jadro vo výskume a vývoji,
 - podnikanie je založené predovšetkým na ekonomických aspektoch.
- Spoločné ciele týchto politik sú:
- podnikatelia potrebujú inovácie,
 - inovátori potrebujú podniky pre realizáciu svojich riešení,
 - obidve politiky prechádzajú evolúciou,
 - významnou hnacou silou konvergence politik je nástup znalostnej ekonomiky.

Inovačná politika prešla vo vyspelých krajinách určitým etapovitým vývojom:

- prvá generácia sa sústredila na realizáciu výskumných a vývojových výsledkov v inováciách a na podporu tohoto procesu. Išlo o lineárnu koncepciu inovácií s jednotlivými, skôr nekoordinovanými opatreniami podpory. Často tak bola inovačná politika priamou súčasťou politiky v oblasti výskumu a vývoja.
- druhá generácia kladie do popredia systémovú koncepciu komplexnej podpory inovácií. Výsledky výskumu a vývoja sú síce naďalej chápané ako zdroj inovácií, ale súčasne sa uznáva rastúci vplyv ďalších oblastí na inovácie a nutnosť podporných opatrení vo všetkých oblastiach. Inovačná politika je už prierezovou aktivitou a stáva sa súčasťou celkovej politiky, pričom je koordinovaná s ďalšími už tradičnými politikami (výskumnou, vzdelávacou, priemyselnou a pod.).
- tretia generácia je znamená nielen na prehlbenie vzájomnej interakcie a koordinácie jednotlivých politik z hľadiska podpory inovácií, ale predovšetkým na prístup k inováciám ako centrálnej prierezovej záležitosti v rámci všetkých politik (výskumné, vzdelanostné, hospodárske, daňové, finančné, priemyselné, regionálne apod.). Každá politika venuje kľúčové miesto v rámci svojich zámerov tomu, ako jej akcie ovplyvňujú inovačnú výkonnosť a ako môže zo svojho hľadiska prispieť k podpore inovácií a vytváraniu proinovačného prostredia a rastu konkurencieschopnosti. Inovačná politika je styčné miesto všetkých politik.

Úrovně inovačních politik a systémů: formují tři úrovně systémů inovací so svojimi špecifickými vlastnosťami a funkciami.

Globálne - Medzinárodná politika, globálne štandardy, medzinárodné organizácie, nadnárodné spoločnosti, zahraničné investície;

Národné - Národná politika, vzdelávací systém, verejné financie a rozpočet, vedecká a technická politika, obchodná politika,...

Regionálne - Regionálna politika, sieťovanie, interakcia, podporné systémy, individuálni aktéri, väzby, klastrovanie, geografická blízkosť, financie (rizikový kapitál).

Príklady inovačných politik vyspelých štátov

Inovačná politika je novo formovaná a aktualizovaná aj v najvyspelejších štátoch sveta. Aktuálne prístupy sú ukázané na príkladoch USA a Japonska.

V USA v roku 2003 bola sformulovaná Národná Inovačná Iniciatíva, ktorá stanovila kľúčové ciele a štruktúru akcií pre inovácie. V roku 2004 na Národnom inovačnom summite bola sformulovaná stratégia Inovačná Amerika (Innovate America, Thriving in World of Challenge and Change). Inovačné princípy boli premietnuté do zákona America Competes, ktorý podpísal v auguste 2007 prezident Bush. Výhodisková téza tejto politiky je: "Inovácia bude najdôležitejší faktor umožňujúci americkú úspešnosť v 21. storočí."

Jadro inovačnej politiky tvoria tri spoločné platformy:

1. Platforma Talent

Ľudská dimenzia inovácií obsahuje tvorbu znalostí, vzdelávanie, tréning a podporu pracovnej sily. Doporučenia podporujú spoluprácu a symbiózu medzi výskumom a komercializáciou a celoživotný rozvoj znalostí. Ciele:

- Vybudovať národnú inovačnú stratégiu vzdelávania pre diverzifikáciu a tréning pracovnej sily.
- Vytvárať novú generáciu amerických inovátorov.
- Podporovať pracovníkov pre úspešnosť v globálnej ekonomike.

2. Platforma Investície

Finančná dimenzia inovácií predstavuje investície do výskumu a vývoja a podporu budovania dlhodobých inovačných stratégií. Doporučenie smeruje k tomu, aby inovátori dostali zdroje a motiváciu.

Ciele:

- Revitalizovať špičkový a multidisciplinárny výskum.
- Inicializovať podnikateľskú ekonomiku.
- Rozmraziť rizikové a dlhodobé investície.

3. Platforma Infraštruktúra

Zameriava sa na podporu sietí pre informácie, dopravu, zdravotnú starostlivosť, energie, ochranu autorských práv, podnikateľské prostredie. Ciele:

- Vytvárať národný konsenzus pre inovačné rastové stratégie.
- Vytvárať režim intelektuálnych prác pre 21. storočie.
- Posilňovať americké výrobné kapacity.
- Budovať inovačnú infraštruktúru pre 21. Storočie.

Model inovačného systému v USA špecifikuje tab.1.

Tab. 1 Model inovačného systému v USA

Zdroje - vstupy	Prostredie	Požiadavky
Znalosti	Vzdelávanie	Kvalita
Schopnosti	Intelektuálna práca	Bezpečnosť
Rizikový kapitál	Regulácia	Flexibilita
Manažment	Národná infraštruktúra	Efektívnosť
Technológia	Siete informácií	Súlady
Výskum	Doprava, energie	Účinnosť
		Dizajn

Aktualizácia japonskej inovačnej politiky bola spracovaná v dokumente Third Science & Technology Plan 2006 – 2010. Formuluje tri hlavné ciele:

1. **Tvorba znalostí** - prispievať do svetovej tvorby vedeckých a technologických poznatkov:

- podpora objavov a vynálezov na základe nových poznatkov,
- odstránenie limitov V&T.

2. **Národná konkurencieschopnosť** – formovanie národnej stratégie s globálnou konkurencieschopnosťou a trvalo udržateľným rastom:

- dosiahnutie trvalo udržateľného ekonomického rastu,
- formovanie inovatívnej ekonomiky a priemyslu (Innovator Japan).

3. **Bezpečná a zdravá spoločnosť** – formovanie národnej kvality života:

- zdravie od narodenia až do smrti,
- krajina s vysokou bezpečnosťou.

Inovačná politika Japonska zdôrazňuje inovácie založené na vede a technológií a konvergenciu nových poznatkov na ekonomické a sociálne hodnoty. Prioritou sú:

- prenos technológie do sociálneho systému,
- ekonomický rast prostredníctvom tvorby nových trhov,
- zlepšenie kvality života.

Poučenia z analýz inovačných politík vyspelých štátov sú výzvou aj pre Slovensko, aby nastavilo sociálny, ekonomický, výskumný, podnikateľský a vzdelávací systém na podporu inovácií.

Inovačná politika Slovenska

SR čelí výzve modernizovať svoj inovačný systém a stratégiu, ktorá ponúkne vhodné riešenia pre zvýšenie inovatívnosti krajiny, budovania znalostnej ekonomiky a zabezpečenie hospodárskeho rastu.

V podmienkach globálnej ekonomiky sa ukazujú aj pre SR do budúcnosti už ako neudržateľné stratégie typu nízko nákladovej ekonomiky využívajúce existujúce komparatívne konkurenčné výhody na báze nízkych nákladov (nízke mzdy a pod.). Najmä rastúca konkurencia krajín disponujúcich lacnou pracovnou silou rýchlo eliminuje tieto dočasné komparatívne výhody.

Strategickým cieľom Inovačnej stratégie SR do roku 2013, prijatej vládou SR v marci 2007, je dosiahnuť, aby sa inovácie stali jedným z hlavných nástrojov rozvoja znalostnej ekonomiky a zabezpečovania hospodárskeho rastu a konvergenzie na úroveň najvyspelejších ekonomík Európskej únie.

V období 2008 – 2013 bude v Slovenskej republike vybudovaný národný inovačný systém, zahrňujúci aj potrebu obsahovať regionálne inovačné štruktúry (inkubátory, inovačné centrá, poradenské centrá a ďalšie elementy). Cieľom vybudovania regionálnych štruktúr je priblížiť podporné aktivity čo najviac k podnikateľom, najmä malých a stredných podnikov.

Pre dosiahnutie ekonomického rastu Slovenska sú na roky 2007-2013 navrhnuté tieto strategické priority:

- podpora konkurencie schopnosti podnikov a služieb najmä prostredníctvom inovácií,
- infraštruktúra vysokých škôl,
- výskum a vývoj,
- informatizácia spoločnosti.

Strategickú prioritu zabezpečujú nasledovné operačné programy:

- OP Konkurencie schopnosť a hospodársky rast (v gescii MH SR).

- OP Výskum a vývoj (v gescii MŠ SR)
- OP Informatizácia spoločnosti (v gescii ÚV SR)
- OP Vzdelávanie (v gescii MŠ SR)

Globálnym cieľom OP KaHR je „**Zabezpečenie trvalo udržateľného hospodárskeho rastu a zamestnanosti**“. Ide o uplatnenie inovatívnych a vyspelých technológií v podnikateľskej sfére, zlepšenie podmienok a atraktívnosti regiónov pre rozvoj podnikania, posilnenie inovačného potenciálu v podnikoch, dosiahnutie úspor materiálov a energie a zvyšovanie účinnosti využitia energetických zdrojov.

Inovačný program podporí zvýšenie konkurenčnej schopnosti, pridanej hodnoty, produktivity a efektívnosti v priemysle a zvýšenie zamestnanosti aj v menej rozvinutých regiónoch. V cestovnom ruchu je cieľom budovanie komplexných centier cestovného ruchu, s celoročným využitím. Na dosiahnutie globálneho cieľa sú schválené nasledovné prioritné osi:

1 - Inovácie a rast konkurencieschopnosti

Táto prioritná os je zameraná na priemysel (priemyselná výroba), inovácie a vybrané služby (malé a stredné podnikanie, životné prostredie, obchod a ochrana spotrebiteľa). Realizuje sa opatreniami:

- Inovácie a technologické transfery (zamerané na podporu súkromného sektora);
- Podpora spoločných služieb pre podnikateľov (zamerané na podporu verejného sektora);
- Podpora inovačných aktivít v podnikoch (zamerané na podporu súkromného sektora), zavádzania systémov manažérstva kvality, ochrany priemyselných práv, technických noriem a pod.

Do tejto prioritnej osi patrí aj projekt integrovaných inovačných nástrojov v regiónoch Slovenska 7 + 1. Jedná sa o pilotný projekt, ktorý bude riešiť inštitucionálne kapacity v regiónoch pre rozvoj inovácií na úrovni vyšších územných celkov.

2 - Energetika

Cieľom je zvyšovanie energetickej efektívnosti pri výrobe, prenose a spotrebe energie, znižovanie energetickej náročnosti priemyselnej výroby, spotreby primárnych energetických zdrojov a zvýšenie využitia obnoviteľných zdrojov energie.

Realizuje sa opatreniami:

- Zvyšovanie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike (zamerané na podporu súkromného sektora);
- Budovanie a modernizácia verejného osvetlenia pre mestá a obce a poskytovanie poradenstva v oblasti energetiky (zamerané na podporu verejného sektora)

3 - Cestovný ruch

Zameranie je na využitie prírodného, kultúrneho a doteraz vybudovaného potenciálu pre rozvoj cestovného ruchu, s cieľom prednostne financovať budovanie komplexných služieb s celoročným využitím, spojených s predajom miestnych služieb a nových služieb s vyššou pridanou hodnotou, aby sa podporila aj zamestnanosť v regiónoch. Opatrenia:

- Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu (zamerané na podporu súkromného sektora).
- Rozvoj informačných služieb cestovného ruchu, prezentácie regiónov a Slovenska (zamerané na podporu verejného sektora).

4 - Technická pomoc

Zameranie na zabezpečenie kvality všetkých procesov ovplyvňujúcich realizáciu štrukturálnych fondov a poskytovanie potrebnej podpory hlavným aktérom vstupujúcim do tejto realizácie. Ide o posilnenie kvality riadenia, koordinácie, implementácie, informovanosti, monitorovania a hodnotenia pomoci.

ZÁVER

Slovensko bolo v rámci EÚ z hľadiska inovačnej úrovne nízko hodnotené. Zaostáva za vyspelými krajinami najmä v investíciách do výskumu a vývoja a v uplatňovaní vysokých technológií. Inovačná politika a opatrenia vlády SR riešia tento problém.

Zabezpečenie implementácie inovačnej politiky, podpora inovačných procesov v regiónoch a prechod na vedomostnú spoločnosť sú riešené v rámci programových dokumentov vlády projektom integrovaného inovačného systému a nástrojov v regiónoch Slovenska.

Vytvorila sa výkonné kapacity na riešenie inovačných aktivít v podnikateľskom sektore a podporí sa spolupráca výrobnjej sféry, najmä malých a stredných podnikov s výskumnými a vývojovými organizáciami, univerzitami a vysokými školami.

Zabezpečí sa vhodné materiálno-technické vybavenie pre inovatívne podnikanie, zlepši sa prístup k informáciám a k poskytovaniu služieb v oblasti inovácií.

Použitá literatúra

- [1] Návrh inovačnej stratégie SR na roky 2007 – 2013. MH SR Bratislava 2007
- [2] Návrh rozvoja priemyslu a podpory výskumu a inovácií do roku 2013 s prognózou dopadov do roku 2020 – regionálne aspekty MH SR, december 2006
- [3] Výročná správa o vykonaní operačného programu konkurencie schopnosť a hospodársky rast za rok 2007. MH SR 2008
- [4] Innovate America. National Innovation Initiative Summit and Report. Washington, 2005
- [5] Ikona, T.: Innovation Publicly and Focused R/D Programs. CRDS/JT, Tokyo March 2006